

АНДРАШ УРБАН, РОБЕРТ ЛЕНАРД, ТАМАШ ОЛАХ

БИЛО ЈЕДНОМ У НОВОМ САДУ

МАЊИНСКА ЕКСТРАВАГАНЦА СА ПУНО МУЗИКЕ, ПЛЕСА, ДУХОВА И ИНДИЈАНАЦА

НОВОСАДСКО ПОЗОРИШТЕ – ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ

НЕДЕЉА, 26. МАЈ

ANDRÁS URBÁN, RÓBERT LÉNÁRD, TAMÁS OLÁH

ONCE UPON A TIME IN NOVI SAD

MINORITY EXTRAVAGANZA WITH SINGING, DANCING, AND INDIANS

ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ

SUNDAY, 26TH MAY

Фото: Срђан Дорошки

Редитељ: АНДРАШ УРБАН
Сарадници на тексту: РОБЕРТ ЛЕНАРД и ТАМАШ ОЛАХ
Драматург: ТАМАШ ОЛАХ
Композитор: АРПАД СЕРДА
Кореограф: КРИСТИЈАН ГЕРЂЕ
Сценографија: МАРИЈА КАЛАБИЋ
Костимографија: СЕНКА РАНИСАВЉЕВИЋ
Сарадници редитеља: РОБЕРТ ЛЕНАРД и ЗОЛТАН ПУШКАШ
Корепетитор: ДАВИД КЛЕМ

Writer: URBÁN ANDRÁS
Writing associates: LÉNÁRD RÓBERT and OLÁH TAMÁS
Dramaturge: OLÁH TAMÁS
Composer: SZERDA ÁRPÁD
Stage movement: GERGYE KRISZTIÁN
Set design: MARIJA KALABIĆ
Costume design: SENKA RANISAVLJEVIĆ
Director's associates: LÉNÁRD RÓBERT and PUSKÁS ZOLTÁN
Répétiteur: KLEMM DÁVID

Улоге

ЛИВИА БАНКА
ГАБРИЈЕЛА ЦРНКОВИЋ
ЕМИНА САЛАИ ЕЛОР
ЕДИТ ФАРАГО
АГОТА ФЕРЕНЦ
ТЕРЕЗИА ФИГУРА
АТИЛА ГИРИЦ
ДАНИЕЛ ГОМБОШ
ИШТВАН КЕРЕШИ
СИЛВИА КРИЖАН
ЈУДИТ ЛАСЛО
АТИЛА МАЂАР
АРПАД МЕСАРОШ
АТИЛА НЕМЕТ
РОБЕРТ ОЖВАР
ГАБОР ПОНГО
ЗОЛТАН ШИРМЕР
БЕНЦЕ САЛАИ

И студенти Академије уметности у Новом Саду:
САДИКОВИЋ МАРИЈО, НАТАЛИА БАГИ, ЛЕА ДЕДОВИЋ
ТОМИЋ, ЛИЛА ГРЕГУШ, ЕНДРЕ ГУСТОЊ
Учествују и ДАРКО КОЛБАС и ТИБОР БАБА
Бенд: РОБЕРТ ОЖВАР, БЕНЦЕ САЛАИ, ДИЕНЕШ АКОШ,
ДАВИД КЛЕМ

Упозорење: Употреба димних и јаких звучних ефеката, сувог леда и стробоскопа.

Представа траје 2 сата.

Cast

BANKA LÍVIA
CRNKOVITY GABRIELLA
SZALAI ELOR EMINA
FARAGÓ EDIT
FERENC ÁGOTA
FIGURA TERÉZIA
GIRICZ ATTILA
GOMBOS DÁNIEL
KÖRÖSI ISTVÁN
KRIZSÁN SZILVIA
LÁSZLÓ JUDIT
MAGYAR ATTILA
MÉSZÁROS ÁRPÁD
NÉMET ATTILA
OZSVÁR RÓBERT
PONGÓ GÁBOR
SIRMER ZOLTÁN
SZALAI BENCE

Students of the Academy of Arts in Novi Sad: BAGI NATÁLIA,
DEDOVITY TOMITY LEA, GREGUSS LILLA, GUSZTONY
ENDRE, SADIKOVIĆ MARIJO
And: TIBOR BÁBA and DARKO KOLBAS
Band: OZSVÁR RÓBERT, SZALAI BENCE, DIENES ÁKOS,
KLEMM DÁVID

Warning: In the show we use smoke, dry-ice, heavy lights, and stroboscope-like effects.

The play is 2 hours long.

АУТОР

Желео сам да направим једну представу о ансамблу Новосадског позоришта. Тражио сам дело, или сам покушао да пронађем, у којем се ми једни другима прилагођавамо, у којем упознајемо једни друге, где залазимо у она питања идентитета, као што су глумац, уметник, позоришни стваралац, позоришни радник, и не на последњем месту као Мађар, као мањински позоришни стваралац, односно после протеклих 50 година да дотакнем ону прошлост која чини Новосадско позориште. Представа не говори о прошлости, већ се бави садашњошћу, о томе на који начин позориште утиче на нас током година. Публика ће видети забавну, духовиту представу са пуно музике, плеса и сјаја. У продукцији је и део наше индијанске оперете, који никада није изведен. У представи игра цео ансамбл Новосадског позоришта, као и студенти са треће године Академије уметности у Новом Саду, што значи да ће на сцени бити 26 особа. Ово није представа музејског типа или нека административна хронологија, ми јесмо користили ту прошлост, али више у смислу инспиративних цитата. Оно што желим да кажем јесте да смо се углавном усмерили према тој комерцијалној, забавној прошлости овог позоришта. Представа је на неки начин наш поклон публици, али и нама. То је једна весела прича, али иза сваке веселе приче је огроман рад. Бавимо се садашњошћу, бавимо се нашим положајем и положајем позоришне уметности код нас у мањинском контексту, али и генерално. Постављамо питања шта је позориште данас и на који начин комуницира са својом публиком, како може да опстане у овим друштвено-политичким околностима.

Андраш Урбан (Сента, 1970)

Позоришни редитељ. Још и пре студија, формирао је прве позоришне радионице и трупу „Аiowa“. Уз подршку сегединског MASZK-а, и властитог ансамбла ствара „независне“ позоришне представе. Од 2005. је директор Мађарског градског позоришта „Деже Костолањи“ у Суботици. Оснивач је интернацио-

налног позоришног фестивала Desiré Central Station. Радио је у Новом Саду, водио уметничке радионице у Румунији, а режирао је више од 40 комада у продукцији позоришних кућа у Нишу, Новом Саду, Београду, Сегедину, Битољу, Љубљани, Берлину, Клужу, Варни и другим градовима.

Награђен је бројним и значајним наградама на позоришним фестивалима (Битеф, 1992, Фестивал алтернативног театра Мађарске, 2003. и 2004, Стеријино позорје 2011. и 2016, Инфант, 2008) али свакако треба издвојити престижну награду „Мари Јаси“ која се додељује као најзначајнија награда Мађарске за позоришну уметност чији лауреат постаје 2008. године.

У априлу 2023. постављен је за директора Новосадског позоришта.

КРИТИКА

Једина алтернатива

Ок и ако не знамо шта је то било једном на Дивљем западу, у Америци, или Холивуду. Хајде да видимо шта је то било једном у Новом Саду. Звучи као бајка.

Било једном у Новом Саду Андраша Урбана у Новосадском позоришту је представа о позоришту које слави 50. рођендан. Јубиларно, свечано, како доликује, представа ипак отворено и поштено говори о животу у овом позоришту – положају глумаца, техничког особља, односу према уметности, комуникацији са публиком, свом значају... А говори и о животу ван њега – друштвеним околностима, економском статусу, политичкој ситуацији... На неки начин, покушава да проговори о свему ономе што може да дохвати, да ухвати у једну представу.

Замах је, очигледно, велики, али представа *Било једном у Новом Саду* заправо је представа о једном малом позоришту у једном малом граду. О малој националној заједници, мањини, о већини која је окружује и уоквирује. Сабирајући и одузимајући, та представа је, у суштини, о малограђанштини. О томе како публика доживљава глумце, а њен укус диктира репертоар; о томе како

глумци доживљавају своје колеге, редитеље или сценске раднике; о томе како се то доживљавају уметнички токови, а како културни стереотипи и политике. Представа је и о томе како се то на крају све сведе на то да један човек одлучује о свему.

Ма, како представа *Било једном у Новом Саду* успева да проговори о свему томе, на који начин!? Тако што Урбан са целокупним ансамблом позоришта и креативним сарадницима прави један музички колаж свих тих аспеката. Све набројано што је мало и небитно, само додирнуто или загребано, претвара се да је велико и значајно, па све сија и шљашти, све пршти и вршти, тако да лети перје. Претвара се тако што се представа игра толико пожртвовано и посвећено (баш онако по чему је Новосадско позориште познато), да она у сваком свом сегменту почиње да трансцендира искуство, материјал из којег потиче, постајући чулни утисак који је изванредно уметнички. Глумац који се пита има ли публике у сали, онај који показује да се то не може знати јер између њих и публике постоји (четврти) зид; глумац који тражи жену, статус, већу плату; глумице које проглашавају курвом или оне које у такмичењу једна са другом светло мајстору наизменично наређују светло – мрак, борећи се за престиж; група младих глумаца, студената, која само стоји заробљена, окупирана старијим колегама; мађарско-српски језички бућкуриш; цензори и цензура; титл који престаје да ради док се не умеша „виша сила“... Све су то елементи који као у некој алхемијској лабораторији фуриозном позоришном изведбом, музиком, кореографијом, сонговима, сваки индивидуални облик претварају у колективно, у архетип, како је то видео један познати чика Швајцарац, психолог. Утискују план у хаос, како су уметничко делање видели филозофи Делез и Гатари.

У теорији позоришта, иако је реч о мјузиклу, флерту са опером, дакле комерцијалним, суштински малограђанским формама, представа *Било једном у Новом Саду* превазилази то нешто малог домета у уметнички велико, на час артоовски ритуално, брехтовски политично, производећи снажну емоцију као да је реч о нечему веома битном и важном. Дакле, светском, свемирском. Тада то више није прича о Пери, Мики, Жики из тоалета и гардеробе, трачевима иза кулиса, јефтиноћи на овој скупоћи,

распродаји духа, него прича о свима нама. О свему. О људском животу који иако прича тако почиње – било једном – није бајка. О животу у којем не цвета цвеће и не живи се срећно до краја приче. При томе, представа успева да остане чисто и непатворено славље, чак и кад се премеће, преврће да од уместо „бродвејског“ покаже своје страшно лице.

Драматуршки гледано, представа од анегдотских пароксијама типа Фери бачи (политика) и Хараг вираг (класика) и чисто пародијских елемената (феминистичка оперета), сатиричких фрагмената (позовите председника), полако постаје тешка трагедија одумирања. То је тај њен мач са две оштрице испричан кроз приказ уметника Новосадског позоришта као племена Индијанаца који у једном тренутку асоцира на све оне још на почетку поменуте Леонеове филмове, а касније и Тарантина. Индијанце који певају и плешу напушени, да би ускоро затим, крвљу натопљених кошуља, извели сонг Лепе Брене – *Јуџословенка*.

Била је њако лијепа у обради Пекиншке патке сасвим је логичан крај за *Било једном у Новом Саду*. Друге алтернативе нема.

Игор Бурић (*Дневник*, 31. јануар 2024)

ПАНК УМЕСТО КИЧА

Неколико изненађења нас је „затекло“ у вези са новом представом редитеља Андраша Урбана. Прво је то што је редитељ, а сада и управник Новосадског позоришта, одабрао да као своју прву режију на новој-матичној сцени ради представу под називом *Било једном у Новом Саду*. Сам наслов представе асоцира на чувени шпагети вестерн редитеља Серђа Леонеа из 1968. године – *Било једном на Дивљем зајагу*. Асоцијација на наслов *а ла* шпагети вестерн и сазнање да је Андраш Урбан у овом позоришту радио *Неојланџу*, која говори о историји међунационалних односа у Новом Саду, провело је очекивање да ће нова представа даље развијати теме из *Неојланџе*, „само“ још жешће. Међутим, представа *Било једном у Новом Саду* није требало да буде „само“ још једна представа на репертоару већ је требало да буде и представа којом се обележава значајан јубилеј – 50 година рада позоришта.

Када су у питању овакви јубилеји и представе које имају премијеру у част јубилеја, „у игри“ су две могућности – уобичајена премијера која се „прогласи“ да је у част јубилеја, али која не одражава јубилеј, или се направи представа у част јубилеја која је пригодна, али са текућим репертоаром има врло мало или никакве везе. Представа која се зове *Било једном у Новом Сагу* и која би наставила позоришним путем који је „отворила“ *Неоипланџа* била би свакако врло „андрашевска“. Али опет, да ли би таква представа била пригодна за прославу јубилеја позоришта које нити је почело, нити ће се завршити радом Андраша Урбана? Да подсетимо, годинама уназад важан сегмент репертоара Новосадског позоришта чине мјузикли и драмске представе које имају врло мало (тачније никакве) везе са панк-постдрамском естетиком Андраша Урбана. Пошто редитељ/управник није хтео да своју естетику наметне јубилеју, шта му је преостало? Наравно, преостала му је друга могућност – пригодна представа у част јубилеја. Андраш Урбан режира „пригодну“ представу! Да ли је то могуће?! Могуће је, али на „андрашевски“ начин.

У последњих неколико година, једна од значајнијих представа Андраша Урбана је била *Вишезови лаке мале*. У овој изванредној персифлажи жанра Андраш Урбан је показао како би умео да режира мјузикле и да би његови глумци из позоришта „Деже Костолањи“ могли да буду изванредни глумци у мјузиклима, али да нити он нити они то не желе да раде. Позоришним средствима су нам „објаснили“ зашто не желе да раде мјузикле, каква је функција мјузикла у историји мађарског позоришта, у чему је њихово неслагање са таквом естетиком и етиком, зашто им је важна њихова естетика и како ту естетику виде заговорници кла-

сичног мјузикла. Притом, све ово је речено сјајним позоришним језиком. Представа *Вишезови лаке мале* је била веома духовита, а музичке и плесне нумере су изведене супериорно. Са ове представе и они који воле Андрашеве представе, као и они који воле мјузикле понели су одушевљење које собом доноси мјузикл, али и отрежњујућу спознају о вези естетике, етике и политике.

Радећи представу *Било једном у Новом Сагу*, Андраш Урбан је кренуо путем који је „отворио“ представом *Вишезови лаке мале*. Нова представа је театарско подсећање на чувене мјузикл нумере Новосадског позоришта (*Коса, Rocky Horror Show, Чукаџо*). При томе се даје јасан естетски коментар на естетику мјузикла и публика се наводи на размишљање о месту и улози мјузикла у позоришној естетици и етици. Такође, кроз ову представу редитељ и глумци провоцирају публику да размишља о томе шта је то позориште, шта глумцима значи позориште, шта публици значи позориште и каква је позиција позоришта у савременом српском друштву. Представа почиње и завршава се питањем о односу публике и глумаца на сцени. Како глумци, а како публика доживљава конвенцију савременог западног позоришта као што је чувени „четврти зид“. Глумци развијају јако духовите игре на тему „четвртог зида“. Показују како се та конвенција поштује од стране публике и глумаца, а како се и када не поштује и колико су те устаљене конвенције о понашању у позоришту смешне и суштински бесмислене. Ефектне су и сцене у којима глумци аутоиронично говоре о проблему сујете у позоришту, о сукобима на релацији глумац-редитељ, млади и старији глумци, глумци и глумице, глумци и техника, глумци и публика, уметници и власт. Веома су духовити и коментари о савременом друштву. Коментари на нашу стварност направљени су као пародија на свечарске говоре какви се уобичајено говоре поводом јубилеја. Кроз ове говоре и тзв. „рат са титлом“ глумци и редитељ откривају право стање ствари у друштву, стварни значај јубилеја и смисао прославе јубилеја.

Андраш Урбан је кроз представу *Било једном у Новом Сагу* направио коментар на сопствену позоришну естетику, коментар на историју и естетику позоришта које сада води и коментар на лажно осећање узвишености. Та занета узвишеност често доминира прославама јубилеја, а кич је његов најчешћи естетски израз (изванредна сце-

нографија Марије Калабић). Наравно, није пропуштено ни да се нагласи у чему је етички и политички проблем кич-естетике „јубиларних представа“ и какве последице на друштво и појединца оставља чињеница да се током јубилеја неретко аутентичне културне вредности замењују кичем. Ипак, ултимативни поштоваоци естетике Андраша Урбана могу бити и незадовољни овом представом. Представа баш и нема чврсти драматуршки оквир – састоји се из низа лабаво повезаних комичких и плесних нумера. Даље, ако не знате историју Новосадског позоришта, многе алузије и метафоре вам могу остати нејасне. Такође, може да вам засмета и та гомила различитих музичких жанрова међу којима на први поглед не постоји јасна унутарња веза. На крају крајева, ни друштвена порука ове представе не чини се тако „убитачном“ као у неким његовим ранијим представама. С друге стране, у прилог овој представи иде чињеница да смо глумачки ансамбл Новосадског позоришта видели у пуној снази. Оно што је певачки, плесачки и глумачки извео ансамбл у коме су Ливиа Банка, Габриела Црнковић, Емина Елор, Едит Фараго, Агота Ференц, Терезија Фигура, Атила Гириц, Даниел Гомбош, Даниел Хуста, Иштван Кереши, Силвија Крижан, Јудит Ласло, Атила Мађар, Арпад Месарош, Атила Немет, Роберт Ожвар, Габор Понго, Золтан Ширмер и Бенце Салаи тешко да би могло и једно друго позориште у земљи. Они су нас једноставно „одували“ својом енергијом, еланом, посвећеношћу и вером у позориште. Дах нам је застао док су у панк обради (музика Арпад Серда) певали чувени шлагер *Била је њако лијеја*. Тај фронтални театарско-музички „напад“ на публику је у свима нама пробудио лавину сећања на то шта је све било лепо и шта је све прошло око и поред нас за педесет година. Пробудило је у нама осећање нелагоде и одговорности за нечињење да се спасе оно што је било лепо и добро и окретање главе пред недељима која су чињена у наше име. Но, ова представа није прављена да буде политички проглас него представа у славу позоришта. Зато се она завршава антиклимаксом. Након *Била је њако лијеја* на сцени остаје глумица Емина Елор, која нас нежно, готово поетски подсећа да је много тога било и прошло, али да ће позориште постојати дотле док постоји глумац и постоји публика, и да ништа, па ни четврти зид, не би смели да нас раздвоје ако желимо да сачувамо позориште.

За крај, још једном треба подвући да је представа *Било једном у Новом Сагу* настала у част јубилеја Новосадског позоришта, али да својим позоришним дOMETИМА далеко превазилази уобичајени појам приредбе у част јубилеја. То нас наводи да се запитам да ли би се поводом других значајних јубилеја могле правити овакве представе. Да ли бисмо се усудили да поставимо себи питање о стварном смислу и значају јубилеја? Да ли бисмо се усудили да се наругамо нашој препотенцији док истичемо да имамо традицију стару 50-100-150-1000 година? А како би тек било чудесно да и они на сцени и они у публици тако апсолутно, тако ултимативно верују у значај јубилеја који прослављају, као што верују глумци у значај свог јубилеја – 50 година Новосадског позоришта. Каква би то земља била, какво би то друштво било, какве би то биле прославе јубилеја... Шта ви мислите?

Марина Миливојевић Мађарев (*Време*, 31. јануар 2024)

AUTHOR

ANDRÁS URBÁN (SENTA, 1970)

Theatre director. Even before his studies, he formed the first theater workshops and the troupe "A Iowa." With the support of the MASZK from Szeged and his ensemble, he created "independent" theater performances. Since 2005, he has been the Kosztolányi Dezső Theatre Subotica director. He is the founder of the international theater festival Desiré Central Station. He worked in Novi Sad, led artistic workshops in Romania, and directed more than 40 plays produced by theaters in Niš, Novi Sad, Belgrade, Szeged, Bitola, Ljubljana, Berlin, Cluj, Varna, and other cities.

He has been awarded numerous significant awards at theater festivals (BITEF, 1992, Hungarian Alternative Theater Festival, 2003 and 2004, Sterijino Pozorje Festival 2011 and 2016, INFANT, 2008), but it is worth mentioning the prestigious "Mari Jászai" award, which is awarded as the most significant award in Hungary for theatrical art, and he became its laureate in 2008.

In April 2023, he was appointed as the director of the Újvidéki Színház Theater.

REVIEWS

THE ONLY ALTERNATIVE

Once upon a time, if we do not know what that was like in the Wild West, in America, or Hollywood. Let us see what it was like once in Novi Sad. It sounds like a fairytale.

Once Upon a Time in Novi Sad, Urbán András's play at the Újvidéki Színház Theater is a celebration of the theater's 50th anniversary. Jubilant, solemn, as it should be, the play nevertheless openly and honestly speaks about life in this theater – the position of actors, the staff, their relationship to art, communication with the audience, their significance... It also speaks about life outside of it – social circumstances, economic status, political situation... In a way, it tries to address everything it can grasp, encompassing in one play.

The scope is grand, but *Once Upon a Time in Novi Sad* is a play about a small theater in a small town. About a small national community, a minority, about the majority that surrounds and frames it. Adding and subtracting, the play essentially revolves around petit bourgeois life. About how the audience perceives actors, and their tastes dictate the repertoire; about how actors perceive their colleagues, directors, or stagehands; about how artistic currents are perceived, and how cultural stereotypes and politics play out. The play is also about how it all boils down to one person deciding everything.

But how does *Once Upon a Time in Novi Sad* manage to address all of this, in what way!? It does so with Urbán, with the entire theater ensemble and creative collaborators, creating a musical collage of all these aspects. Everything mentioned that seems small and insignificant, just touched or scratched, is transformed to seem big and significant, so everything shines and sparkles, everything bursts and screams, and feathers fly. It transforms by being performed with such dedication and commitment (just as the Újvidéki Színház Theater is known for), that in every segment, it begins to transcend the experience, the material from which it originates, becoming a sensory impression that is extraordinarily artistic. An actor wondering if there is an audience in the hall, one who shows that it cannot be known because there is a (fourth) wall between them and the audience; an actor seeking a wife, status, higher pay; actresses being labeled as whores or those who compete with each other, alternately flattering the master of light in competition - darkness, fighting for prestige; a group of young actors, students, standing trapped, gathered by older colleagues; Hungarian-Serbian linguistic jumble; censors and censorship; a title that stops working until a "higher power" intervenes... All these are elements that, like in some alchemical laboratory, through a furious theatrical performance, music, choreography, and songs, turn each shape into a collective, into an archetype, as noted by a famous Swiss psychologist. They compress the chaos into a plan, as seen by philosophers Deleuze and Guattari in artistic creation.

In theater theory, although it is a musical, flirting with operetta, hence commercial, essentially petit-bourgeois forms, *Once Upon a Time in Novi Sad* transcends that something of limited reach into artistically significant, momentarily arty ritual, Brechtian politics, producing powerful emotion as if it were something very important and significant. So, global, cosmic. Then it is no longer a story about random people from the dressing room and wardrobe, gossip behind the scenes, cheapness amidst luxury, selling out of spirit, but a story about all of us. About everything. It is about human life which, even though the story begins like this - once upon a time - is not a fairytale. About life in which flowers do not bloom and happiness is not lived until the end of the story. Moreover, the play manages to remain a pure and unadulterated celebration, even when it shifts, and turns to show its frightening face instead of the "Broadway" glamour.

In terms of dramaturgy, the play, starting from anecdotal paroxysms like *Feri bači* (politics) and *Harag Virag* (classic) and purely parodic elements

(feminist operetta), satirical fragments (call the president), slowly becomes a heavy tragedy of decline. That is its struggle with dual blades, narrated through the portrayal of the artists of the Újvidéki Színház Theater as a tribe of Indians who, at one moment, evoke all those Leone movies mentioned earlier, and later Tarantino. Indians singing and dancing intoxicated, only to then, with shirts soaked in blood, perform the song "Jugoslovenka" by Lepa Brena.

"Bila je tako lijepa," adapted and performed by Pekinška patka, seems like quite a logical ending for *Once Upon a Time in Novi Sad*. There is no other alternative.

Igor Burić (*Dnevnik*, 31st January 2024)

PUNK, NOT KITSCH

Several surprises caught our attention regarding the new production by director Urbán András. Firstly, it is the fact that the director, who is now also the director of the Újvidéki Színház Theater, chose to stage his first production on the new main stage titled *Once Upon a Time in Novi Sad*. The title itself evokes memories of the famous spaghetti western by director Sergio Leone from 1968 – *Once Upon a Time in the West*. The association with the title *a la* Spaghetti Western and the knowledge that Urbán András previously worked on *Neoplanta* in this theater, a play about the history of interethnic relations in Novi Sad, led to the expectation that the new production would further develop themes from *Neoplanta*, but perhaps even more intensely. However, *Once Upon a Time in Novi Sad* was not supposed to be just another play in the repertoire; it was supposed to be a play marking a significant milestone – 50 years of the theater's existence.

When it comes to such anniversaries and productions premiering in their honor, there are typically two possibilities: a usual premiere proclaimed to be in honor of the anniversary but not reflecting it, or a production specifically made for the anniversary, which might not necessarily align with the theater's current repertoire. A production titled *Once Upon a Time in Novi Sad*, continuing the theatrical path opened by *Neoplanta*, would certainly have been very much in line with Urbán András's style. Yet, would such a production be suitable for celebrating the theater's anniversary, especially considering Urbán's ongoing work and uncertain future with the theater? It is worth mentioning that for years, a significant part of

the Újvidéki Színház Theater's repertoire has consisted of musicals and dramas with little to no connection to András Urbán's punk-post-dramatic aesthetics. Since the director/manager did not want to impose his aesthetics on the anniversary celebration, what option did he have left? Of course, the only option remaining was to create a suitable production for the occasion - and Urbán András directed a "suitable" production! Is such a thing possible? It is but in an "András-esque" manner.

In recent years, one of András Urbán's notable productions was *Wanton Lady's Knights*. In this exceptional parody of the genre, Urbán showcased his ability to direct musicals, demonstrating that his actors from the Kosztolányi Dezső Theatre could excel in musicals but choose not to. Through theatrical means, they explained why they avoided musicals, the function of musicals in the history of Hungarian theater, their disagreement with such aesthetics and ethics, and the importance of their aesthetics. The play was witty, with superbly performed musical and dance numbers. Both fans of Urbán's productions and musical enthusiasts were enthralled by the performance, gaining insights into the relationship between aesthetics, ethics, and politics.

With *Once Upon a Time in Novi Sad*, Urbán András continues the path opened by *Wanton Lady's Knights*. This new production serves as a theatrical homage to the famous musical numbers of the Újvidéki Színház Theater (*Hair*, *Rocky Horror Show*, *Chicago*). It offers a clear aesthetic commentary on musicals, prompting the audience to contemplate the place and role of musicals in theatrical aesthetics and ethics. Through this production, the director and actors provoke the audience to reflect on the essence of theater, the significance of theater to actors and audiences,

and the position of theater in contemporary Serbian society. The play begins and ends with questions about the relationship between the audience and actors on stage, exploring how both perceive the conventions of contemporary Western theater, such as the famous “fourth wall.” The actors engage in witty plays on the theme of the “fourth wall,” demonstrating how these conventions are respected or disregarded and how absurd and meaningless these established conventions of behavior in the theater truly are. Additionally, the commentary on contemporary society is humorous, presented as a parody of the typical speeches given at jubilee celebrations, revealing the true state of affairs in society, the real significance of anniversaries, and the meaning behind their celebrations.

András Urbán in *Once Upon a Time in Novi Sad* commented on his theatrical aesthetics, on the history and aesthetics of the theater he now leads, and on the false sense of grandeur. This enthusiastic grandeur often dominates anniversary celebrations, and kitsch is its most common aesthetic expression (extraordinary stage design by Marija Kalabić). Of course, it is not overlooked to emphasize the ethical and political problem of kitsch aesthetics in “anniversary performances” and the consequences it leaves on society and individuals, the fact that authentic cultural values are often replaced by kitsch during anniversaries. However, ultimate admirers of András Urbán’s aesthetics may also be dissatisfied with this performance. The performance does not have a solid dramaturgical framework—it consists of a series of loosely connected comedic and dance numbers. Furthermore, if you are not familiar with the history of the Novi Sad theater, many allusions and metaphors may remain unclear to you. Also, you may be bothered by the array of different musical genres among which there seems to be no clear internal connection at first glance. Ultimately,

the social message of this performance does not seem as “devastating” as in some of his earlier works. On the other hand, in favor of this performance, it should be noted that we saw the acting ensemble of the Novi Sad theater in full force. What the ensemble, including Banka Livia, Crnkovity Gabriella, Szalai Elor Emina, Faragó Edit, Ferenc Ágota, Figura Terézia, Giricz Attila, Gombos Dániel, Kőrösi István, Krizsán Szilvia, László Judit, Magyar Attila, Mészáros Árpád, Német Attila, Ozsvár Róbert, Pongó Gábor, Sirmer Zoltán, and Szalai Bence, achieved in terms of singing, dancing, and acting would hardly be possible in any other theater in the country. They simply “blew us away” with their energy, enthusiasm, dedication, and faith in the theater. Our breath was truly taken away while they sang the famous song “Bila je tako lijepa” in a punk rendition (music by Szerda Árpád). This frontal theatrical-musical “attack” on the audience awakened in all of us a flood of memories of what was beautiful and what has passed around us for fifty years. It stirred in us a feeling of discomfort and responsibility for not preserving what was beautiful and good and for turning a blind eye to the injustices done in our name. However, this performance was not made to be a political statement but a celebration of the theater. That is why it ends with an anticlimax. After “Bila je tako lijepa” on stage remains the actress Elor Emina, who gently, almost poetically, reminds us that much has been and gone, but the theater will exist as long as there are actors and an audience, and that nothing, not even the fourth wall, should separate us if we want to preserve the theater.

Finally, it is worth emphasizing once again that the performance *Once Upon a Time in Novi Sad* was created in honor of the anniversary of the Újvidéki Színház Theater, but with its theatrical achievements, it far exceeds the usual concept of an anniversary celebration. This leads us to question whether similar performances could be made on the occasion of other significant anniversaries. Would we dare to ask ourselves about the real meaning and significance of anniversaries? Would we dare to ridicule our arrogance while highlighting that we have a tradition that is 50-100-150-1000 years old? And how wonderful would it be if both those on stage and those in the audience believed so absolutely, so ultimately in the significance of the anniversary they are celebrating, as actors believe in the significance of their anniversary – 50 years of the Újvidéki Színház Theater. What kind of country would that be, what kind of society would it be, what kind of anniversary celebrations would those be? What do you think?

Marina Milivojević Mađarev (*Vreme*, 31st January 2024)